

Helsinki 5.6.2018/ra

Dnro 2625/93/2018

EDUSKUNTA

Hallintovaliokunta

asia: HE 19/2018 vp laiksi väestötietojärjestelmästä ym.

kuultava: tietosuojavaltuutettu

Pyydettyinä lausuntonani esitän kunnioittavasti;

Yleistä

Ehdotuksen tarkoituksena on tehdä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja -direktiivin edellyttämät muutokset lakiin. Lisäksi selkeytettäisiin Väestörekisterikeskuksen ja maistraattien välistä vastuun jakoa. Rekisteröidyn oikeuteen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla rajoittaa rekisterinpitäjän oikeutta käsitellä rekisteröityä koskevia henkilötietoja tehtäisiin poikkeus. Eräitä väestötiedon rekisteröintiä ja luovutusta koskevia säännöksiä muutettaisiin. Ulkomaalaisten rekisteröinti väestötietojärjestelmään helpotettaisiin ja sähköistä asiointitunnusta koskevia muutoksia täsmennettäisiin. Esityksen tavoitteena on muun ohella varmistaa, että henkilötietolain kumoaminen ei muodosta aukkoja väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyä ja luovuttamista koskeviin säännöksiin.

Esitys on laadittu hyvin. Siinä on pyritty huomioimaan eduskunnassa käsiteltävänä oleva yleinen tietosuojalaki (HE 9/2018 vp) ja Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus 2016/679.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c-alakohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi. Tämä oikeusperuste tulee sovellettavaksi sekä väestörekisterikeskuksen että maistraattien kohdalla. Asetus edellyttää, että edellä mainitun 6.1. c-alakohdan tilanteessa käsittelystä säädetään rekisterinpitäjään (-jiin) sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Tällöin säädettävistä seikoista määrätään asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa, joka vastaa melko pitkälle myös huomioitavaksi tulevaa Perustuslain 10 §:n edellyttämää tarkkuutta.

Arvioni mukaan esityksessä on käsitelty kansallista liikkumavaraa oikein. Esitys on siitä ilmenevistä syistä johtuen myös tarpeellinen.

Erityiset kommentit

1. Viittaustekniikka

Esityksessä on käytetty osin viittaustekniikkaa. Väestötietolaissa ehdotetaan viitattavan jatkossa tietosuoja-asetukseen silloin, kun kyse on sellaisesta periaatteesta, oikeudesta tai velvollisuudesta, joka johtuu suoraan tietosuoja-asetuksesta. Tällainen viittaustekniikka on tässä yhteydessä perusteltu.

2. Yhteisrekisterinpito

Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mukaan asiassa tulee arvioitavaksi, on kysymykseen artiklan mukaan tulevalla kansallisella lailla säädetty rekisterinpitäjien vastuualueista. Näistä vastuualueista olisi säädetty lain 4.3 §:ssä.

Ehdotuksessa on kuitenkin tulkittu tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 1 ja 3 kohtien välistä suhdetta. Esityksen mukaan 26 artiklan 1 kohdan perusteella on katsottava, että tämä rekisteröidyn subjektiivinen oikeus soveltuu vain siltä osin, kuin tehtävänjaosta ei ole säädetty laissa. ”6 artiklan 3 kohdan mukaan riippumatta 1 kohdassa tarkoitetun järjestelyn ehdoista rekisteröity voi käyttää tämän asetuksen mukaisia oikeuksiaan suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään ja kutakin rekisterinpitäjää vastaan. (15 artikla = pääsy tietoihin, 16 artikla = oikeus tietojen oikaisemiseen, 21 artikla = vastustamisoikeus).

Käsitykseni mukaan oikeus tulkita tietosuoja-asetusta kuuluu viime kädessä EU:n tuomioistuimelle.

3. Rekisteröidyn oikeudet

a) Väestötietolain 76 §:stä ehdotetaan poistettavan säännökset, jotka koskevat rekisteröidyn oikeutta saada tietonsa oikaistua, poistettua tai täydennettyä taikka rekisterinpitäjän velvollisuutta toteuttaa nämä oikeudet, koska oikeuksista ja menettelyistä säädetäisiin suoraan tietosuoja-asetuksessa. Tämä on perusteltua, ellei edellä esittämästäni muuta johdu.

b) rajoittamisoikeutta haluttaisiin rajoittaa (18 artikla). Tämä perustuisi 23 artiklaan, joka edellyttää, että asiasta säädetään kansallisessa laissa. Rajoitusperusteen olisi oltava tasapainossa rekisteröidyn oikeuksien kanssa (... demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide). Tarkoituksena tuolloin olisi taata jokin artiklassa mainituista eduista. Esitystä perustellaan jäsenvaltion julkiseen etuun liittyvällä tärkeällä tavoitteella (23 art 1 kohta e alakohta).

Väestötietojärjestelmän perusrekisteriluonteen ja tietojen oikeellisuuden muun varmistamisen johdosta arvioin, että esitys on asetuksen mukainen.

c) vastustamisoikeus. Esityksen mukaan vastustamisoikeus (21 artikla) rajoitettaisiin vain suoramarkkinointitarkoituksiin.

Esityksessä ei perustella, miksi tieteellinen tai historiallinen tutkimustarkoitus tai tilastotarkoitus on jätetty vastustamisoikeuden ulkopuolelle.

4. Henkilötietojen käsittelyn perusteet

Lakiin esitetään otettavaksi uusi 47.4 §, jossa säädettäisiin rekisterihallinnon tehtävästä tuottaa yleisesti tarpeellisia tietopalveluita.

Ehdotus vastaa tietosuoja-asetusta (kts. johdanto 158).

5. Tietojen luovuttaminen

d) Väestötietolain 28 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että rekisterihallinnon viranomaisen voisi kieltäytyä luovutuksesta, kun vastaanottajan toiminnan voidaan perustellusta syystä epäillä loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suojaa ym tai vaarantavan valtion turvallisuutta.

Pidän tätä ehdotusta tietosuoja-asetuksen 5 ja 6 artiklojen nojalla perusteltuna.

e) taustatietojen luovuttaminen yhteiskunnalliseen mielipidetutkimukseen.

Ehdotettu luovutus olisi mahdollista silloinkin, kun henkilö on käyttänyt kiello-oikeuttaan.

Esityksessä ei ole otettu kantaa siihen, käytettäisiinkö luovutettavia tietoja esimerkiksi profiloinnissa. Mielestäni poikkeaminen kiello-oikeudesta kaipaisi perusteluita lisää.

f) luovuttajan ei olisi pakko selvittää vastaanottajan tietojen suojausta, kun luovuttaminen tapahtuu teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai koskee laajaa tietojoukkoa ja tällaiseen luovutukseen sisältyy henkilötunnus.

Väestötietolakia voidaan mielestäni muuttaa ehdotetulla tavalla, koska samaan lopputulokseen tullaan tietosuoja-asetuksen 25 artiklan perusteella.

g) viranomaisen oikeus lopettaa tietojen luovutus.

Tämä on oikeastaan tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterihallinnollinen säännös ja siksi perusteltu.

6. Ulkomaalaisten rekisteröinti

Esityksessä ehdotetaan, että Maahanmuuttovirasto voisi tallettaa tiedot **ilman rekisteröitävän henkilön pyyntöä** aina, kun henkilön oleskelua koskeva asia ratkaistaan myönteisesti Maahanmuuttovirastossa.

Asiassa on kysymys lähinnä siitä, voidaanko ehdotusta pitää itsemääräämisoikeuden vastaisena pakkorekisteröintinä vai oikeuksia parantavana viranomaistoimena.

Tällaisen rekisteröinnin on perustuttava lakiin, jota tulee arvioida perusoikeuksien yleisten rajoittamissääntöjen perusteella. Esityksestä ilmenee, että enemmistö ulkomaalaisista pyytää rekisteröintiä. Sen lisäksi rekisteröintiä haetaan myöhemmin asioitaessa rekisteriviranomaisten kanssa.

Minusta näyttää, että asia on perusteltu.

7. Sähköisen asiointitunnuksen muuttaminen

Sähköinen asiointitunnus muutettaisiin aina automaattisesti kun henkilötunnus muutetaan lain 12 §:n perusteella.

Minulla ei ole tämän osalta huomautettavaa.

Lopuksi totean, että esityksessä viitattu kansallinen tietosuojalaki tai direktiiviin 2016/680 perustuva rikosasioiden tietosuojalaki eivät vielä ole voimassa. Tämä tulee huomioida lain voimaantulosäännöksessä.